

УДК 027.022:021.4][477.53-25]"1901/1903"
DOI <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2020.75-76.226398>

ОЛЕГ БЕЛЬКО

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3153-9442>

Place of work: Institute of Keramology – Department of the Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine, National Museum-Reserve of Ukrainian Pottery in Opishne, Poltava Regional Universal Scientific Library named after Ivan Kotlyarevsky, Poltava College of Arts named after Mykola Lysenko

Country: Ukraine

Email: belko.poltava@gmail.com

МАРІЯ ПОЛЯКОВА-ЛАГОДА

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5854-0048>

(Полтава)

Place of work: Poltava Regional Universal Scientific Library named after Ivan Kotlyarevsky

Country: Ukraine

Email: marialagoda12@gmail.com (Oniшне)

РОЛЬ КОМІТЕТУ ПОЛТАВСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ У РЕФОРМУВАННІ ЗАКЛАДУ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ (1901 – 1903 РР.)

На кожному етапі історичного розвитку суспільства, залежно від політичних та соціально-економічних обставин, бібліотека, як важлива суспільна інституція, мусила постійно адаптуватися до нових вимог і умов часу. Такі трансформації сприяли акумуляції ресурсів книгозбірень і, відповідно, пошуку нових рішень в питаннях гарантій повноцінного виконання своїх функцій культурними та просвітницько-виховними осередками. Важливість даного дослідження полягає у вивченні етапів історичних процесів бібліотечної справи в Україні на початку ХХ ст., із досвіду Полтавської громадської бібліотеки губернського земства. Важливо розкрити особливості організації взаємодії даної бібліотеки та її користувачів в умовах періоду підвищення читацьких потреб. Методологічною основою роботи є сукупне застосування загальнонаукових принципів історизму, об'єктивності, системності. Наукова новизна. Вперше проаналізовано роль Комітету Полтавської громадської бібліотеки губернського земства у реформуванні закладу з метою підвищення якості обслуговування населення 1901-1903 рр. Отже, Комітет Полтавської громадської бібліотеки губернського земства, нині – Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського, діяв на громадських засадах. Постійно велися пошуки нових методів роботи у процесах: оптимізації книговидачі, організації дезінфекції літератури, роботи з читачами та ін. Вивчаючи досвід бібліотек Російської імперії, можемо стверджувати, що популяризація літератури бібліотеками сприяла підвищенню рівня освіченості серед населення, що сприяло активності та бажанню прогресивної інтелігенції надавати допомогу нужденним і сприяти розвитку духовності населення, інвестуванню коштів на придбання літератури

Ключові слова: Полтавське губернське земство; Полтавська громадська бібліотека; публічна бібліотека; організація роботи з читачами

Для успішної реалізації заходів державного управління бібліотечною справою в Україні з покращення бібліотечного обслуговування, важливим є аналіз історичних аспектів його розвитку. У різні історичні епохи залежно від соціально-економічних умов, стану культури й освіти розвивалися певні напрями діяльності бібліотек, їх становлення та роль у суспільстві.

Наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. бібліотечна справа в Україні знаходить підтримку органів земського самоврядування, котрі брали участь у частковому їх фінансуванні. У своїй діяльності вони були їм підзвітні. Управління бібліотеками доручалося раді або комітетові, які обиралися на загальних зборах членів бібліотеки. Комітети, згідно з офіційними розпорядженнями, цирку-

лярами, організували комплектування бібліотек, обслуговування читачів, вирішували господарські та фінансові питання.

Ще 1890 року були видані “Правила про безкоштовні народні читальні та порядок нагляду за ними”, що передбачали додатковий нагляд з боку чиновників за діяльністю публічних бібліотек та їх книжковим фондом. Міністерство народної освіти почало видавати каталоги книг, дозволених для громадських книгозбірень (Онищенко, & Дубровіна, 2005, с. 4). У суспільстві виникла потреба в підвищенні освітнього та культурного рівнів населення. Поряд з науковими бібліотеками, бібліотеками освітніх закладів, інтенсивніше стали розвиватися громадські бібліотеки.

Метою даного дослідження є розгляд поетапного вирішення питань розвитку та популяризації бібліотечної справи, доступності літератури користувачам, впорядкування книгозбірні на прикладі Полтавської громадської бібліотеки (нині Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського), що розпочала свою діяльність 21 листопада 1894 року (*Отчет Полтавской общественной, 1902, с. 3*).

На початку існування, не маючи власного приміщення, бібліотека розміщувалася у будинках благодійного Товариства, відомого полтавця Кандиби, фойє театру. Установи, організації і приватні особи надавали бібліотеці допомогу як фінансову, так і книгами, серед них: Полтавське губернське земство, міське управління, банки. Протягом 1894-1895 років коштами надійшло 2305 руб., книгами внесено пожертвувань – 6097 томів (2118 назв), із них, Полтавською губернською земською управою подаровано 1623 томи (Белько, 2000, с. 62-67).

Полтавською громадською бібліотекою вивчався досвід інших губерній, задля цього організувалися відрядження працівників для вивчення стану бібліотечної справи, організації роботи та обслуговування читачів. Зокрема, результатом відрядження 1902 року працівника бібліотеки К. К. Лискової була доповідь з реформи абонементу на прикладі Херсонської і Харківської бібліотек. Комітетом доповідь була схвалена і вже в поточному році направлена до м. Харкова старша бібліотекарка Г. І. Пилинська, для ознайомлення з веденням справи. Сутність системи, яка пропонувалася, полягала в тому, що номер кожної книжки заносився на окрему картку і складався каталог з картками, який суворо відповідав книжковому майну бібліотеки. В іншому каталозі був послідовний ряд карток, котрий відповідав кількості передплатників бібліотеки. При видачі книжок картка виймалася і перекладалася у каталог передплатників до картки тієї особи, їй видавалася книга, а на її місце ставився кольоровий папір з позначкою, кому і коли вона видана (*Отчет Полтавской общественной, 1903, с. 13*).

На прохання губернського земства Комітет бібліотеки створив особливу комісію для складання списку книг, як українською так і російською мовами, що користувалися підвищеним попитом.

До звітнього 1901 року відноситься відкриття Пушкінського філіального відділення бібліотеки, що відбулося 9 грудня (*Отчет Полтавской общественной, 1902, с. 16*). Ще 14 жовтня проведено екстрене засідання членів бібліотеки, яке затвердило для нього “Правила”. Відділенню був відкритий кредит у книжковому складі бібліотеки на суму 200 руб. і одночасно асигнування на суму 100 руб. На тому ж зібранні була обрана комісія для завідування ним. Для Пушкінського філіального відділення характерне різке збільшення кількості передплатників. На початок 1902 року їх налічувалося – 23, а на кінець – вже 661 особа. По Полтавській громадській бібліотеці передплатників було – 2234 (*Отчет Полтавской общественной, 1903, с. 21*).

На загальних зібраннях Комітету Полтавської громадської бібліотеки працівниками і уповноваженими особами ревізійних комісій неодноразово наголошувалося, що зайнятість працівників бібліотеки не відповідає низькому рівню оплати праці. У зв'язку із збільшенням роботи службового персоналу, Комітет визнав необхідним збільшити заробітну платню всім бібліотекарям, а з другої половини року збільшити і кількість працівників. На 1901 рік персонал складався з двох бібліотекарів, старшого служителя та двох хлопчаків (*Отчет Полтавской общественной, 1902, с. 12*). Комітет у 1901 році найняв обліковця книг з оплатою 25 руб. на місяць при 5-ти годинному робочому дню.

У 1902 році К. К. Лисковій вдалося ознайомитися з організацією перевірки наявності бібліотечних книг в інших бібліотеках і відповідно доповіді Комітет вирішив запровадити досвід у Полтавській громадській бібліотеці, що передбачав карткову систему видачі книг, зокрема:

- встановлено контроль наявності усіх книжок у бібліотеці;
- надано можливість відстежувати кількість видач однієї книги.

За системою легко визначалася кількість видач усіх книг протягом місяця. Вона була зручною для надання довідок, кому і коли видана та чи інша книга, відповідно давала можливість стежити за їх вчасним поверненням. Реформа була впроваджена в життя. Після її впровадження прискорилося видача книг і Комітет отримав можливість 6 разів на рік проводити перевірку літератури, окрім того на 1 січня 1903 року була встановлена дійсна наявність книжкового майна бібліотеки, що не вдавалося зробити за всі попередні 7 років існування закладу, з'явилася можливість у будь-який час встановити, яка книга видана користувачу і як довго в нього зберігалася. Ця система мала позитивне значення. Сутність її зводилася до наступного. Для кожного передплатника у бібліотеці існувала картка на якій позначено, крім імені і прізвища, національність, вік, рід занять, розряд підписки, розмір задатку або прізвище поручителя. На цих картках записувалося все, що видано передплатнику, а в особливій графі відмічалось повернення книги. Картки розміщувалися в окремому ящику, поділеному перегородками на 12 частин, причому денце ящика мало виступи, що давало можливість швидко її знайти. Як на кожного відвідувача була картка, так і на кожну книгу, на якій зверху був надрукований номер.

При замовленні книги працівник бібліотеки перевіряла її наявність у лівій частині ящика: якщо відповідної картки не було, книга на той час була відсутньою, якщо картка була, то бібліотекарка виймала її і просила хлопчика або іншого бібліотекара її принести. Номер книги записувався в особисту картку користувача. Всі картки, виданих упродовж дня книг, склалися в окрему коробку, а на кінець дня за порядком розкладалися у правій половині ящика. При поверненні книги користувачем відповідна їй картка виймалася з правої половини ящика і переставлялася в ліву, причому номер, написаний на ній, закреслювався (*Отчет Полтавской общественной, 1903, с. 13-16*).

У серпні і листопаді Комітетом були проведені ревізії наявності книг і вжиті заходи щодо усунення виявлених помилок у записах і розстановці картотек, але на початок 1903 року залишалося невідомим скільки і яких книг втрачено, яка кількість знаходилася на видачі користувачам – з цією метою була розпочата перевірка всіх записаних на читачах книг. Цю роботу вдалося провести лише 31 грудня, 1, 2, 3, 4 січня 1903 року, в день відкриття бібліотеки інвентар був впорядкований (*Отчет Полтавской общественной, 1903, с. 16*).

У бібліотеці, окрім вищезгаданої реформи, проведено упорядкування роздягальні. Комітет ввів дублювати номерів, які надавалися відвідувачам читальних залів. Були розроблені Привила користування книгами у читальному залі і Правила користування електроенергією. Через значне подорожчання електричної енергії та опалення приміщення бібліотеки Комітет порушив клопотання перед міським управлінням про переведення на рахунок міста опалення і освітлення закладу. Міська дума задовольнила прохання Комітету, взявши на свій рахунок опалення бібліотеки, а також оплату за електроенергію у сумі 200 руб. Інші витрати на освітлення в сумі 539 руб. 69 коп. були покладені на бюджет бібліотеки.

Неодноразово обговорювалися питання несвоєчасного повернення книжок, і на адресу бібліотеки постійно надходили скарги, що книги, які представлені у каталозі, постійно відсутні. Це викликало необхідність реформування абонементу, задля можливості встановити кількість наявних книжок, простежити за їх надходженням і полегшити в майбутньому перевірку бібліотеки (*Отчет Полтавской общественной, 1903, с. 4*).

Щоб надати можливість всім передплатникам користуватися новими журналами було запропоновано, за зразком Харківської громадської бібліотеки, встановити оплату – 20 коп. на місяць. Такі кошти мали відшкодувати вартість їх підписки. Так, протягом місяця з 6 читачів бібліотека могла б отримувати 1 руб. 20 коп., що складало на рік 14 руб. 40 коп. – суму, яка перевищувала підписну оплату журналів, що користувалися постійним попитом. Однак, така пропозиція членами Комітету не була прийнята.

Увага Комітету у звітному році зосереджувалася на збереженні бібліотечного майна від псування і вжиттю заходів щодо бережливого ставлення до нього з боку користувачів. В окремих випадках, коли Комітету вдавалося знайти осіб, які псували книжкове майно, їх позбавляли не тільки користування читальним залом, але й абонементом (*Отчет Полтавской общественной, 1904, с. 4*).

Комітет Полтавської громадської бібліотеки у 1902 році очолив відомий письменник-демократ В. Г. Короленко. На початку 1902 року на засіданні Комітету Полтавської громадської бібліотеки обговорювалося питання з вшанування пам'яті письменника-земляка М. В. Гоголя (до

50-річчя з дня смерті). Для розроблення урочистих заходів було скликане об'єднане засідання бібліотеки і її філіального Пушкінського відділення. Була обрана комісія для організації урочистих заходів. До уваги екстреного зібрання, що відбулося 22 лютого, Комітет підготував записку з обґрунтуванням значення творчості М. В. Гоголя, і про необхідність зібрання та збереження всіх предметів, які мають відношення до життя письменника і його літературної спадщини. На засіданні обговорювався лист з побажанням викупити у приватних осіб садибу і дім, де народився і зростав письменник. Член Комітету П. М. Дубровський запропонував звернутися до громадських закладів Полтавської губернії з проханням підтримати таку пропозицію.

Комітет ухвалив обрати для розробки даного питання Особливу комісію, до її складу увійшли: В. Г. Короленко, С. Ф. Русова, В. В. Бреншталь, В. А. Волков, М. Н. Горбачовська. Для збору коштів Комітет ухвалив відкрити всеросійську підписку. Вирішенню даного питання сприяла фінансова допомога статиста Статистичного бюро Віктора Василенка. В. В. Хижняков висловив слушне побажання, аби у читальному залі бібліотеки знаходився бюст і портрет Миколи Васильовича Гоголя (*Отчет Полтавской общественной, 1903, с. 43-44*).

Комітетом було внесено відразу дві пропозиції: про організацію Гоголівського відділення бібліотеки і про клопотання через міську думу перед урядом про дозвіл відкриття Гоголівського відділення бібліотеки на Подолі. Ці обидві пропозиції були ухвалені, обрана комісія з підготовки і видання ювілейного збірника на честь пошанування пам'яті видатного земляка. Надійшла пропозиція члена Комітету А. В. Риклицького про видання альманаху, який мав містити статті українською і російською мовами про становище сільських жителів та зміни, що відбулися в їх житті з часу відміни кріпосного права. Зібранням була створена комісія для розробки плану виходу даного видання. Головою її був обраний В. Г. Короленко (*Отчет Полтавской общественной, 1903, с. 45-46*). Але складання збірника з самого початку уповільнилося, більшість членів комісії виїхали з Полтави. Це видання так і не побачило світ. Щодо організації Гоголівського відділення то Комітет надіслав пропозиції до видавців і приватних осіб з проханням пожертвувати твори, які мають відношення до Миколи Гоголя. На цей заклик відгукнулося багато небайдужих людей, що надіслали статті і книги (*Отчет Полтавской общественной, 1903, с. 7*). Свої роздуми щодо значущості творчості М. В. Гоголя В. Г. Короленко виклав в одній з своїх статей (Короленко, 1991, с. 586-662). Комітет відібрав у книжковому складі для Гоголівського відділення все те, що стосувалося творчості письменника, а також деякі книги, був придбаний альбом – видання Й. Хмелевського.

14 листопада 1903 року було відкрите друге філіальне відділення бібліотеки імені М. В. Гоголя на Подолі. З його відкриттям книга стала більш доступною для менш заможної частини населення Полтави, котре проживало на околицях. Безперечно, в подальшому ресурси бібліотеки дещо зменшувалися. Оскільки всі надходження коштів, від масових заходів на той час поділялися рівними частинами між бібліотекою і її філіалами (Белько, & Нарадько, 2019, с. 172-176). З фінансового звіту 1903 року з загальної суми всіх витрат 3931,07 руб., на придбання книжкового майна було витрачено 1137 руб., з них на періодичні видання 778.77 руб., і лише 358.62 руб. на поповнення бібліотеки книгами, тобто всього 1/11 від загальної суми. Комітет бібліотеки був переконаний, що потребує збільшення підписної оплати, що була значно нижче, ніж в аналогічних бібліотеках інших міст (*Отчет Полтавской общественной, 1904, с. 8*).

На пожертвуванні В. І. Василенком книги були укладені картки і складений каталог. За погодженням з В. І. Василенком, Комітет вирішив виділити з них книги загального змісту для передачі їх у загальну бібліотеку (*Отчет Полтавской общественной, 1903, с. 7*).

Аналізуючи роботу Комітету Полтавської громадської бібліотеки слід зазначити, що 1901 року відбулося 46 засідань, на яких обговорювалися питання поповнення бібліотеки новими книжками, запрошення і звільнення службовців, обладнання нового приміщення бібліотеки, доручення окремим членам бібліотеки і спрямування їх діяльності, порядок роботи бібліотеки і книжкового складу (*Отчет Полтавской общественной, 1902, с. 16*).

1902 року Комітет збирався по вівторках, а за необхідності скликалися екстрені засідання, їх було 54. Головна увага на них зосереджувалася на питанні винайдення додаткового фінансування, оскільки після переведення бібліотеки у нове приміщення 1901 року залишалося багато невіршених питань (*Отчет Полтавской общественной, 1903, с. 4*). Протягом 1903 року відбулося 45 засідань Комітету, не враховуючи зібрання окремих комісій. Так, на засіданні 6 вересня вирі-

шувалося питання переведення Пушкінського філіального відділення на Павленки. Більшість членів бібліотеки таку пропозицію підтримали тому, що філіальне відділення відвідувала частина читачів і передплатників громадської бібліотеки, а також, що на Павленках бібліотека була відсутня (*Отчет Полтавской общественной*, 1904, с. 48). На черговому засіданні 7 вересня 1903 року було порушено питання членом Комітету Я. Імшенецьким, про те, що не повинні знищувати газети за минулі роки. Наступним питанням була дезінфекція книжок. Комітет постійно звертався до користувачів з проханням доповідати бібліотекарям при поверненні книг, якщо вони перебували у приміщенні, де були хворі на інфекційні хвороби. Такі книги відкладалися, а потім дезінфікувалися у дезінфекційній камері губернського земства при богоугодному закладі. Комітет прийняв рішення віднайти кошти для періодичної дезінфекції усіх книжок, котрі видаються з абонементу, але для цього необхідно мати спеціально облаштоване приміщення. Вирішити цю проблему планувалося двома шляхами: перший полягав у погодженні з міським управлінням, щоб при облаштуванні дезінфекційної міської камери були враховані умови саме для дезінфекції книг, інший шлях – у влаштуванні такого приміщення у бібліотеці. Другий варіант був найбільш прийнятним (*Отчет Полтавской общественной*, 1904, с. 5). Але на невизначений час питання про створення дезінфекційної камери міською думою було відкладене (*Отчет Полтавской общественной*, 1904, с. 6).

Наприкінці 1903 року Комітет розпочав складання нового каталогу: була обрана комісія та сформована програма діяльності, що передбачала впорядкування і систематизацію у відділах книжкового майна, складання основного карткового каталогу.

Було вирішено видати каталог двома випусками. Перший вмщував всі книги і журнали, котрі користувалися загальним попитом. Другий – місцевий відділ (основу якого складали книги, пожертвовані В. Василенком), книги іноземною мовою, рідкісні видання, рукописи і журнали, що вийшли в світ не пізніше I пол. XIX ст., і цікавили небагатьох осіб. Для даного поділу каталогу послугувало те, що частина книг мала обмежене коло читачів, які займалися науковою роботою або володіли іноземними мовами. На видання нового каталогу передбачалося 300 руб. (*Отчет Полтавской общественной*, 1904, с. 53).

З вищевикладеного доходимо висновку, що Комітет задля розвитку діяльності бібліотеки і популяризації літератури серед населення, вживав багато заходів по винайденню коштів на придбання літератури. Населення їх підтримувало і було зацікавлене в нових знаннях, поглядах на ті чи інші події тощо. Адже саме в цей період прослідковуються початки послаблення цензури, контролю за діяльністю благодійних Товариств, що сприяло розвитку їх активності, бажанню прогресивної інтелігенції надати допомогу нужденним, сприяти розвитку духовності населення. Прогресивна ідея громадськості стала початком створення духовного осередку – Полтавської громадської бібліотеки, нині – Полтавська обласна універсальна наукова бібліотека імені І. П. Котляревського. Упродовж років за підтримки органів державного управління, сприянні громадських організацій та зацікавлених осіб, стала головним науково-просвітницьким центром міста і області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Белько О., Нарадько А. Роль комітету Полтавської громадської бібліотеки в організації публічних лекцій (1901–1904 рр.). *Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми та перспективи*: матеріали IV всеукр. наук.-практ. конф., 21 листоп. 2019 р. / редкол.: І. Г. Передерій, О. Є. Гомотюк. Полтава, 2019. С. 172–176.
- Белько О. О. З історії Полтавської громадської бібліотеки. *Музеї. Меценати. Колекції* / ред. О. Б. Супруненко. Полтава: Археологія, 2000. С. 62–67.
- Короленко В. Г. Трагедія великого юмориста. Несколько мислей о Гоголе. *Собрание сочинений*: 5 т. Ленинград, 1991. Т. 3. С. 586–662.
- Онищенко О., Дубровіна Л. Бібліотечна справа в Україні наприкінці XIX – у 10-х роках XX ст.: стан і основні напрямки розвитку. *Бібліотечний вісник*. 2005. № 2. С. 3–13.
- Отчет Полтавской общественной библиотеки за 1901 год: (Год седьмой). Полтава: Типо-Литограф. М. Л. Старожицкого, 1902. 75 с.
- Отчет Полтавской общественной библиотеки за 1902 год: (Год восьмой). Полтава: Типо-Литограф. М. Л. Старожицкого, 1903. 74 с.
- Отчет Полтавской общественной библиотеки за 1903 год: (Год девятый). Полтава: Типо-Литограф. М. Л. Старожицкого, 1904. 101 с.

REFERENCES

- Belko, O. O. (2000). Z istorii Poltavskoi hromadskoi biblioteki [From the history of Poltava Public Library]. In O. B. Suprunenko (Ed.), *Muzei. Metsenaty. Kolektsii [Museums. Patrons. Collections]* (pp. 62–67). Poltava: Arkheolohiia [in Ukrainian].
- Belko, O., & Naradko, A. (2019). Rol komitetu Poltavskoi hromadskoi biblioteki v orhanizatsii publichnykh lektsii (1901–1904 rr.) [The role of the Poltava Public Library Committee in the organization of public lectures (1901–1904)]. In I. H. Perederii, & O. Ye. Homotiuk (Eds.), *Dokumentno-informatsiini komunikatsii v umovakh hlobalizatsii: stan, problemy ta perspektyvy [Documentary information communications in the context of globalization: state, problems and prospects] : Proceedings of the Conference* (pp. 172–176). Poltava [in Ukrainian].
- Korolenko, V. G. (1991). Tragediia velikogo iumorista. Neskolko mislei o Gogole [The tragedy of the great humorist. Several misles about Gogol]. In V. G. Korolenko, *Sobranie sochinenii [Collected Works]*, (Vol. 3, pp. 586–662). Leningrad [in Russian].
- Onyshchenko, O., & Dubrovina, L. (2005). Bibliotechna sprava v Ukraini naprykintsi XIX – u 10-kh rokakh XX st.: stan i osnovni napriamky rozvytku [Bibliotechna on the right in Ukraine for example in the 19th - in the 10th rock of the 20th century: camp and main development]. *Bibliotechnyi visnyk [Library Bulletin]*, 2, 3-13 [in Ukrainian].
- Otchet Poltavskoi obshchestvennoi biblioteki za 1901 god : (God sedmoi) [Report of the Poltava Public Library for 1901: (The seventh year)]*. (1902). Poltava: Tipo-Litogr. M. L. Starozhitckogo [in Russian].
- Otchet Poltavskoi obshchestvennoi biblioteki za 1902 god : (God vosmoi) [Report of the Poltava Public Library for 1902: (Eighth Year)]*. (1903). Poltava: Tipo-Litogr. M. L. Starozhitckogo [in Russian].
- Otchet Poltavskoi obshchestvennoi biblioteki za 1903 god : (God deviatyi) [Report of the Poltava Public Library for 1903: (Year Nine)]*. (1904). Poltava: Tipo-Litogr. M. L. Starozhitckogo [in Russian].

BELKO O.

POLYAKOVA-LAHODA M.

THE ROLE OF THE POLTAVA PUBLIC LIBRARY COMMITTEE IN REFORMING THE INSTITUTION WITH THE PURPOSE OF IMPROVING THE QUALITY OF POPULATION SERVICE (1901 – 1903)

Relevance of research. At each stage of the historical development of society, depending on the political and socio-economic circumstances, the library, as an important social institution, had to constantly adapt to new requirements and conditions of the time. Such transformations have contributed to the accumulation of resources of book collections and, accordingly, the search for new solutions to ensure the full implementation of its functions by cultural and educational centers. The importance of this study lies in the study of the stages of historical processes of library work in Ukraine in the early twentieth century, from the experience of the Poltava Public Library of the Provincial Zemstvo. The purpose - to reveal features of the organization of interaction of the given library and its users in the conditions of the period of increase of reader needs. The methodological basis of the work is the combined application of general scientific principles of historicism, objectivity, system. Scientific novelty. For the first time, the role of the Committee of the Poltava Public Library of the Provincial Zemstvo in reforming the institution in order to improve the quality of public services in 1901-1903 was analyzed. Conclusions. The Committee of the Poltava Public Library of the Provincial Zemstvo, now the Poltava Regional Universal Scientific Library named after IP Kotlyarevsky, operated on a voluntary basis. There was a constant search for new methods of work in the processes: optimization of book publishing, organization of disinfection of literature, work with readers. Studying the experience of libraries in the Russian Empire, we can say that the popularization of literature by libraries helped to raise the level of education among the population, which contributed to the activity and desire of progressive intelligentsia to help the needy and promote spirituality, investing in literature.

Key words: Poltava provincial local council (zemstvo); Poltava Public Library; public library; organization of work with readers